

Uitwerking kerndoel 6 Nederlandse taal

Tussendoelen en leerlijnen Nederlandse taal

Primair onderwijs

In samenwerking met het expertisecentrum Nederlands

Enschede, 1 juni 2006

De school streeft ernaar dat het onderwijs zo wordt ingericht dat kinderen:

- **kennis en inzicht verwerven,**
- **vaardigheden ontwikkelen,**
- **houdingen ontwikkelen, met betrekking tot:** informatieverwerving en -verwerking

	Omschrijving:	Toelichting:
KERNDOEL	<p>Kerndoel 6</p> <p>De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale.</p>	<p>Bij dit kerndoel gaat het erom dat leerlingen de informatie verworven hebben bij het lezen van teksten en bij systematisch geordende bronnen (zie kerndoel 4) goed op een rijtje zetten en integreren met andere informatie en met eigen kennis. Bij dit 'studerend' lezen heeft een leerling verschillende studievaardigheden nodig, zoals herlezen, onderstrepen, een schema maken, aantekeningen maken, vragen stellen en een samenvatting maken.</p> <p>Dit zijn studievaardigheden die met name in de bovenbouw veel aan bod komen. Het is van belang om hier in alle leerjaren aandacht aan te besteden zodat kinderen geleidelijk aan meer vaardigheid ontwikkelen in het verwerken van informatie.</p> <p>Dit kerndoel bouwt voort op kerndoel 4. Het gaat hier, in kerndoel 6, vooral om het verwerken van informatieve en instructieve teksten over onderwerpen uit de verschillende kennisgebieden. Hier ligt een duidelijke link met 'oriëntatie op jezelf en de wereld'. Het gaat er om, na het begrijpen van een tekst, informatie te onthouden en vast te leggen om deze te kunnen toepassen, voor bijvoorbeeld een werkstuk, een mondelinge presentatie of een proefwerk. Er worden meestal meer bronnen gelezen.</p>

	Groep 1/2	Groep 3/4	Groep 5/6	Groep 7/8
INHOUD	<ul style="list-style-type: none"> - rubriceerspelletjes - de volgorde van een tekst weergeven 	<ul style="list-style-type: none"> - tekst herlezen - informatie uit de tekst schematiseren: bijvoorbeeld woordspin/woordweb, tijdbalk, vraag-antwoordschema - onderstrepen 	<ul style="list-style-type: none"> - als groep 3/4 + - schema's als vendiagram om overeenkomsten in beeld te brengen, pijldiagram voor oorzaak-gevolgrelaties, boomdiagram, middeldoelschema's, <-> voor tegenstellingen - aantekeningen maken - uittreksel maken 	<ul style="list-style-type: none"> - als groep 5/6 + - schema's als tabellen, cirkeldiagrammen - samenvatting maken
	-	<ul style="list-style-type: none"> - signaalwoorden en –tekens bij tekststructuren benutten bij het schematiseren: <p>bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - chronologische volgorde: woorden als <i>eerst, daarna, vroeger, nu, later, morgen, volgende week</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - als groep 3/4 + <p>bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - voorbeelden: dubbele punt, voorbeelden in opsommingen weergegeven met opsommingstekens, woorden als <i>(bij)voorbeeld, zoals</i> - tegenstellingen: woorden als <i>maar,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - als groep 5/6 + <p>bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - redengevende structuren: woorden als <i>want, omdat</i> - voorwaardelijke structuren: woorden als <i>als ... dan,</i>

	Groep 1/2	Groep 3/4	Groep 5/6	Groep 7/8
		- vraag-antwoord: vraagteken en vraagwoorden als <i>wie, waar, wanneer, waarom, hoe, waardoor, waarmee,</i>	<i>daarentegen, daartegenover</i> - oorzaak-gevolgrelaties: woorden als <i>daardoor, doordat, hoe komt het dat</i> - middel-doelrelaties: woorden als <i>met behulp van, om ... te, door ... te</i> -	
ACTIVITEITEN	Wat doen de kinderen? <ul style="list-style-type: none"> De kinderen reproduceren de volgorde van een voorgelezen verhaal, door bv.: - kopieën van de prenten van een prentenboek in de goede volgorde te leggen 	Wat doen de kinderen? <ul style="list-style-type: none"> De kinderen maken onder begeleiding van de leraar gebruik van de volgende studievaardigheden: <u>Herlezen</u> Ze lezen een tekst (deel) nog eens maar nu met een ander doel, namelijk gericht op het onthouden of overzichtelijk presenteren van de gelezen en begrepen informatie (en/of op het vergelijken van informatie uit verschillende bronnen, het selecteren van informatie en het kritisch beoordelen van informatie – zie kerndoel 7). <u>Schematiseren:</u> Ze geven met behulp van een schema de structuur van een tekst weer. Ze maken bijvoorbeeld een klassikale woordspin/ woordweb / mindmap rond het hoofdonderwerp van een tekst. Zie verder Inhoud. <u>Onderstrepen</u> Ze selecteren belangrijke informatie uit een tekst en onderstrepen of markeren dit. 	Wat doen de kinderen? <ul style="list-style-type: none"> De kinderen maken zelfstandig of in een groepje (en waar nodig onder begeleiding van de leraar) gebruik van de volgende studievaardigheden: als groep 3/4 +: <u>Aantekeningen maken</u> Ze schrijven de belangrijkste woorden of zinnen van een tekst op (sleutel- of signaalwoorden) of gebruiken synoniemen of parafrazen hiervan. Eventueel schrijven ze ook eigen reacties op. <u>Uittreksel maken</u> Ze schrijven een verkorte weergave van een tekst, waarbij ze de structuur van de tekst volgen. Ze maken hierbij eventueel gebruik van gemaakte schema's en aantekeningen. 	Wat doen de kinderen? <ul style="list-style-type: none"> De kinderen maken zelfstandig (en waar nodig onder begeleiding van de leraar) gebruik van de volgende studievaardigheden: als groep 5/6 +: <u>Samenvatting maken</u> Het maken van een samenvatting is complex. De structuur van de gelezen tekst hoeft niet gevolgd te worden; in een samenvatting kan de informatie anders gestructureerd gepresenteerd worden. Omdat een samenvatting zo beknopt mogelijk moet zijn, moet een leerling veel meer informatie integreren dan bij het maken van aantekeningen of een uittreksel. De leerling moet over veel kennis en vaardigheden bezitten om doelgericht te kunnen samenvatten. De leerling moet bijvoorbeeld kennis van tekststructuren hebben en een indeling voor een tekst kunnen maken. De leerling moet voldoende taalvaardig zijn om informatie in heldere bewoordingen kort te kunnen vatten en voldoende grip hebben op de materie om hoofdzaken van bijzaken te kunnen onderscheiden. De leerling moet bovendien afstand kunnen nemen van het taalgebruik

	Groep 1/2	Groep 3/4	Groep 5/6	Groep 7/8
				van de auteur en van de informatie in de brontekst om die informatie te bewerken tot een nieuw, eigen product. Tenslotte, een samenvatting wordt meestal geschreven voor een extern publiek wat betekent dat gedachten zodanig geordend en geformuleerd moeten worden dat de tekst voor anderen goed te volgen is.
ACTIVITEITEN	<p>Wat doet de leraar?</p> <ul style="list-style-type: none"> De leraar leest informatieve teksten voor en praat met de kinderen over de gebeurtenissen of elementen in de tekst. Hij maakt met de kinderen op papier een samenvatting in tekeningen of schemavorm. 	<p>Wat doet de leraar?</p> <ul style="list-style-type: none"> De leraar geeft de kinderen instructie in het afleiden van informatie in een tekst en in het onthouden van belangrijke informatie door met ze te bespreken hoe je dit aan kunt pakken. Hij begeleidt de kinderen bij het rangschikken van de informatie (in een schema). Hij besteedt daarbij aandacht aan signaaltekens en – woorden die tekststructuren herkenbaar maken. Hij maakt de kinderen duidelijk wat ze bij herhaald lezen moeten doen. Hij bespreekt hoe je bij een tweede lezing kunt proberen te achterhalen welke informatie belangrijk is en benoemt hoe de verschillende stukjes informatie met elkaar samenhangen. Hij leert de kinderen 'onderstrepen'. Hij laat zien en bespreekt hoe je bepaalt welke zinnen of zinsdelen belangrijk zijn (gekoppeld aan het studierend leesdoel) en onderstreept die. Hij inventariseert wat kinderen al weten van een onderwerp en welke 	<p>Wat doet de leraar?</p> <ul style="list-style-type: none"> De leraar bespreekt met de kinderen het nut van studievaardigheden die erop zijn gericht informatie in een tekst te ordenen en te onthouden. Hij bespreekt met de kinderen hoe je met behulp van een schema de structuur van een tekst kunt weergeven. Hij besteedt daarbij aandacht aan signaaltekens en – woorden die tekststructuren herkenbaar maken. Hij bespreekt met de kinderen hoe je aantekeningen maakt. Hij bespreekt met de kinderen hoe je een uittreksel maakt. Hij bespreekt hoe je belangrijke informatie uit de tekst haalt en daarbij hoofd- en bijzaken onderscheidt. Hij stimuleert dat kinderen samenwerken bij het verwerken van teksten. 	<p>Wat doet de leraar?</p> <p>Als groep 5/6 +</p> <ul style="list-style-type: none"> De leraar bespreekt met de kinderen hoe je een samenvatting maakt. Hij maakt duidelijk wat het doel is van samenvatten en wie het publiek ervoor is. Hij leert kinderen om aandacht te hebben voor signalen die schrijvers gebruiken om aan te geven wat ze belangrijk vinden. Hierbij schenkt hij vooral aandacht aan de tekststructuur. Omdat samenvatten een complexe vaardigheid is, oefent hij deze vaardigheid veelvuldig met de kinderen en bespreekt hij hoe je informatie uit de tekst weglaat, selecteert, samenvoegt, inkort, vaststelt en afleidt.

	Groep 1/2	Groep 3/4	Groep 5/6	Groep 7/8
		leervragen kinderen hebben bij het onderwerp. Hij bedenkt eventueel zelf ook enkele leervragen.		
DOORKIJKJES				
DOORKLIK BIJ BEGRIPPEN				